

ALJAŽEV STOLP

Sinopsis

Zgodba o »Turnu vrh Triglava«

Triglav je najvišja slovenska gora, na katero se mora povzpeti vsak pravi Slovenec, na gori pa stoji Aljažev stolp, pred katerim se vsi slikamo in je neizpodbitni dokaz o osvojitvi triglavskega vrha. Ta mali plehnati stolpič služi tudi kot posebno obredno mesto za množice »romarjev« na slovensko »sveto« goro. Vsak planinec, ki je na gori prvič, doživi »Krst na Triglavu«, tako da s sklonjeno glavo skozi vrata gleda v Aljažev stolp, zadnjica pa mu moli na plano in je pripravljena za nekaj krepkih simboličnih udarcev z vrvjo. Če pogledamo serijo fotografij, ki jih naredijo planinci ob osvojitvi vrha Triglava, opazimo da je pomembno le to, da se na fotografiji vidi Aljažev stolp, sam vrh gore ter panorama pa sta drugotnega pomena.

Dokumentarno poročilo:

Prišlo je do pobude, da se originalni Aljažev stolp vrh Triglava prenese v Planinski muzej in se ga tako zaščiti pred nadaljnim propadom. Odziv ljudi je, nepričakovano, popolnoma negativen. Pride do močne čustvene reakcije, državljani slovenije zahtevajo naj se »nadležni« organi ne igrajo z njihovimi čustvi. Odstranitev originalnega Aljaževega stolpa primerjajo z »oskrunitvijo« narodnega simbola, najbolj zanimiva izjava pa je : »To ni navaden pleh, ta pleh ima dušo!«

»Ta pleh ima dušo!«

Kako je simpatični mali plehnati stolp postal del slovenske duše, kako je postal del slovenskega kolektivnega nezavednega? In na koncu koncev, kaj res predstavlja Slovencem? Kakšen simbol je Aljažev stolp?

Posebna ekipa konzervatorjev restavratorjev naredi načrt po katerem bodo sestavili kopijo Aljaževega stolpa na isti način in iz enakih kosov pločevine, kot je to storila ekipa Jakoba Aljaža pred več kot sto leti. Da bi bilo vse še bolj pristno, bodo kopijo sestavili na samem Triglavu. Odprava mora torej sestavne dele iz pločevine odnesti prav na vrh gore. Vzporedno spremljamo natančno zgodbo, kako je do ideje o postavitvi stolpa prišel Jakob Aljaž in kako se je načrtov in dela lotil on sam s svojimi mojstri.

Med načrtovanjem, pripravo sestavnih delov in njihovo nošnjo na Triglav, poteka konzervatorsko restavratorska analiza, kako se je Aljažev stolp spreminjal skozi čas in s tem odseval zgodovinsko pomembne dogodke za slovensko samobitnost: ideje o samostojnosti slovenskih pokrajin znotraj Avstrograrske monarhije (*Nemci so dvakrat v Aljažev stolp namestili nemško knjigo vtisov*), prva svetovna vojna (*soška fronta poteka v neposredni bližini Aljaževega stolpa*), Kraljevina SHS (*Po rapalski pogodbi nam je odvzeta primorska, meja poteka prav prek Triglava. Bila se je »malarska vojna« z barvanjem Aljaževega stolpa v barve državne zastave*), Kraljevina Jugoslavija, druga

svetovna vojna (*Vpisna knjiga govori zgodbo po kateri so sprva obiskovali Triglav nemci, potem pa vse večkrat partizani, ki so proti koncu vojne v globel zagnali mejni kamen, ki je ločil Primorsko od matične domovine. Na Triglav so partizani tudi postavili slovensko zastavo*), Socialistična Jugoslavija (Aljažev stolp pobarvajo na rdeče in na vrh namestijo zvezdo). Triglav je cilj raznih modernih »romanj«, (*kot je akcija 100 žensk na Triglav*). Pojavi se obred krsta na vrhu Triglava, razpad Jugoslavije in vzpostavitev samostojne države (*Aljažev stolp je v osemdesetih pobarvan v prvotne barve. Ob razglasitvi samostojne republike Slovenije na vrhu Triglava zaplapola slovenska zastava.*).

Posnetki natančne analize Aljaževega stolpa se prepletajo z arhivskimi posnetki in fotografijami, ki prikazujejo zgodovinske trenutke, ko se je odločalo o samostojnosti slovenskega naroda.

Slovenska država je 5.10.1999 (UL RS 81/99) razglasila Aljažev stolp za kulturni spomenik državnega pomena. Temu je sledilo podržavljenje stolpa 4.11.1999 (UL RS 89/99).

Ekipa specialistov, končno le prispe na sam vrh Triglava in poleg originalnega Aljaževega stolpa sestavi kopijo. Ob tem špekuliramo in planincem razlagamo, da bomo originalni Aljažev stolp spravili v muzej. Oziroma ljudi sprašujemo, kaj bi raje naredili: pustili na vrhu original ali kopijo.

Ljudje se odločijo, da mora original ostati na vrhu Triglava za vse večne čase.

Restavratorji ugotavljajo kakšno je njegovo trenutno stanje in kako ga obnoviti in zaščititi, da bo zdržal vsaj še naslednjih 100 let. Konzervatorsko restavratorska analiza pokaže, da bo strokovno zaščiteno obstal še vrsto let. Vprašanje je le v kakšno stanje naj ga konzervatorji restavratorji spravijo, saj ima na sebi polno plasti iz različnih časov zgodovine.

Ob tem razmišljamo kaj simbolično predstavlja Aljažev stolp. Predstavimo simbole slovenstva, kot so črni panter, knežji kamen, vojvodski prestol, lipa in lipov list, Triglav. Prikažemo, kako so sestavljeni slovenski državni simboli in kaj pomenijo. In na koncu se ponovno vprašamo, kaj v vsej tej simboliki pomeni takoimenovana »piksna« na vrhu Triglava. Že v osnovi se moramo zavedati, da je Jakob Aljaž postavil stolp kot simbolično dejanje, kar je sprožilo takojšnja reakcija tujcev. Svojo simbolično moč je pridobil že s samo postavitvijo, potem pa so ga zgodovinski dogodki le še dvignili do današnje veličine in moči.

Slovinci so pokazali jasno željo, da originalni Aljažev stolp ostane vrh Triglava, kopijo s helikopterjem prepeljemo v Planinski muzej, kjer postane razstavni eksponat, tak kot ga je postavil Jakob Aljaž. Ker je dejansko bil sestavljen na Triglavu, nosi drobec duše originalnega Aljaževega stolpa.

Aljažev stolp bo postavljen v Planinski muzej, kjer bo podobno kot v filmu, s pomočjo posebnih video projekcij prikazano osamosvajanje Slovenije.

Zaključimo lahko, da Aljažev stolp predstavlja simbol slovenstva, slovenske samobitnosti in samostojnosti. Na vrhu Triglava, ki je že sam po sebi slovenski simbol, se je pojavil ravno v času, ko je slovenski narod začel prvič v svoji zgodovini uresničevati svoje tisočletne sanje o ponovni vzpostavitvi svoje države po vzoru Karantanije. V vihri zgodovinskih dogodkov, je Aljažev stolp obstal nedotaknjen na vrhu Triglava, nihče od zavojevalcev slovenskega ozemlja ga ni premaknil niti za milimeter. Zato Aljažev stolp ni isti simbol kot Triglav, ki predstavlja naš ponos, najvišjo goro, očaka, ki bdi nad Slovenijo, temveč predstavlja tistega, ki stoji na tej gori in nam govori tukaj smo mi gospodar, od tu se ne premaknemo niti za ped, to je naša slovenska duša.

Zato je nekaj resnice v tem, da ima ta pleh dušo. Slovenska kolektivna zavest se je poistovetila z njim in simbolično za vse slovence nepremično stoji na vrhu Triglava. In ne premakne se nikamor, niti v muzej ne!

Konserviranje in restavriranje Aljaževega Stolpa

V celotnem projektu je seveda posebna pozornost namenjena predmetu projekta – Aljaževemu stolpu. Za potrebe strokovnih konservatorsko restavratorskih del so skozi projekt predvidene aktivnosti z namenom vzpostavitve potrebne dokumentacije in na podlagi te dolgoročno ohranitev velikega slovenskega simbola in spomenika državnega pomena.

Predvidene aktivnosti:

- Pregled pisnih virov, zapiskov, za pridobitev dodatnih podatkov o posegih v Aljažev stolp
- Raziskava o načinu izdelave stolpa, materialov iz katerih je narejen, tehnike izdelave (podatki iz pisnih virov in morebitne dokumentacije).
- Elaborat vetrovnih in snežnih obremenitev
- Odvzem in raziskava vzorcev, določitev originalnih delov in tekom let že zamenjanjanih oziroma nadomeščenih delov (instrumentalne metode določanja kovine, mikroskopska raziskava barve na RC)
- Dogovor o načinu konserviranja in restavriranja
- Dogovor in ureditev skrbništva (Restavratorski center, ZVKDS Kranj, Ministrstvo za kulturo, Planinsko društvo Matica, Planinska zveza Slovenije)
- Letne konservatorsko-restavratorske aktivnosti na stolpu (kitanje razpok, ustavljanje rje), večji posegi po potrebi, drugače predvideno na 5 let
- Letni nadzor sprememb na predmetu po sezoni, poročilo strokovnim inštitucijam, objavljeno poročilo v Planinskem vestniku
- Vzpostavitev dokumentacije in njeno nadalnje vodenje
- Na podlagi vseh podatkov odločitev o načinu izvedbe kopije

Navedene aktivnosti se bodo izvajale s sodelovanjem strokovnih inštitucij, kar je zagotovilo za pravilnost in uspeh projekta.

Dolgoročno ozaveščanje javnosti, planincev, enkratnih obiskovalcev Triglava o pomenu Aljaževega stolpa in skrbi zanj, je pomembno za njegovo ohranitev. V ta namen je načrtovan tudi promocijsko informativni material, ki bo na voljo tudi v vseh kočah preko katerih se pristopa na Triglav, vrh katerega stoji Aljažev stolp.